

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΛΟΥΚΑ
ΣΤΗ ΒΟΙΩΤΙΑ

ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ Ή ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ - ΟΣΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ : Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΜΑΘΗΤΕΣ : ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ , ΕΛΕΝΗ
ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗ, ΔΑΡΑΜΑΡΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ,
ΖΑΡΚΑΔΟΥΛΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ, ΤΟΣΚΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ
ΦΩΤΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ

- ◉ Εμφάνιση: αρχές του 4ου αιώνα
- ◉ Αποστολική εποχή - χρονικό διάστημα των τριών πρώτων αιώνων ζουν μέσα στην κοινωνία αυστηρό βίο και παραμένουν θεληματικά άγαμοι
- ◉ Αίγυπτος: αναχωρητές
- ◉ Κοινοβιακό σύστημα

Οι μοναχοί

- δεν αρνούνται τον κόσμο και τον άνθρωπο, η πράξη τους δεν είναι πράξη φυγής απλά επιλέγουν ένα διαφορετικό τρόπο για να πορευτούν στη ζωή τους
- Προσεύχονται συνεχώς για όλο τον κόσμο, φιλοξενούν και στηρίζουν τους λαϊκούς αν χρειαστεί

Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

- ❑ Ο όσιος Λουκάς, γεννήθηκε στις 29 Ιουλίου του 896
- ❑ Η παιδική του ηλικία ήταν γεμάτη στερήσεις, σκληρή εργασία, αλλά και πίστη στο Θεό. Ύστερα από τον θάνατο του πατέρα του αφοσιώθηκε στη μελέτη της Αγίας Γραφής και την προσευχή
- ❑ Σε ηλικία δεκατεσσάρων ετών ακολούθησε δύο μοναχούς από τη Ρώμη ως την Αθήνα και κατέφυγε στην Μονή της Παντάνασσας
- ❑ Επέστρεψε και μετά αποσύρθηκε για να μονάσει στο Ιωαννίτζη

Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ (ΣΥΝΕΧΕΙΑ)

- ❑ Το 927 κατέφυγε στο Ιωαννίτζη όπου παρέμεινε 12 χρόνια
- ❑ Το 939 το εγκατέλειψε και πήγε στον Κάλαμο, πέρασε στο νησί Άμπελο
- ❑ Απεβίωσε στις 7 Φεβρουαρίου του 953
- ❑ Δύο χρόνια μετά τον θάνατό του οι μαθητές του ολοκλήρωσαν τον ναό της Αγίας Βαρβάρας, όπου ήταν και ο τάφος του, σε <<ιερόν ευκτήριον>> και έτσι ιδρύθηκε η πρώτη μοναστική κοινότητα το 955
- ❑ το μοναστήρι έχει επιβεβαιώσει την αρπαγή των λειψάνων του Όσιου Λουκά κατά τον 13 αιώνα από Σταυροφόρους που τα μετέφεραν στο Βατικανό
- ❑ Τα λείψανα του Όσιου Λουκά μεταφέρθηκαν σε πολλά μέρη ανάλογα με τις κατακτήσεις

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ - ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

- ❑ Η Μονή Οσίου Λουκά είναι χτισμένη στην πλαγιά του Ελικώνα, κοντά στο χωριό Στείρι της Βοιωτίας
- ❑ Αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της μεταβυζαντινής τέχνης και αρχιτεκτονικής και περιλαμβάνεται στον κατάλογο μνημείων παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της ΟΥΝΕΣΚΟ
- ❑ Ο Όσιος Λουκάς είναι αφιερωμένος σε ένα μοναδικό Όσιο, τον Όσιο Λουκά τον Στειριώτη (29 Ιουλίου 896 - 7 Φεβρουαρίου 953)

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ - ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ (ΣΥΝΕΧΕΙΑ)

- Η ανακομιδή των λειψάνων τοποθετείται στα 1011 και η ανέγερση του νέου καθολικού θεωρείται πως έγινε την εποχή που ηγούμενος ήταν κάποιος Φιλόθεος
- Στα 1014 το μοναστήρι ακμάζει και διαθέτει δύο μετόχια
- Το μοναστήρι απολαμβάνει αυτοκρατορική εύνοια λόγω της μνημειώδους αρχιτεκτονικής του και του πλούσιου διακόσμου, ως επικρατέστερη εκδοχή θεωρείται η ανάμειξη αυτοκρατορικών εργαστηρίων επί Κωνσταντίνου Θ', η οποία συμπίπτει με μια γενικότερη αναγέννηση των τεχνών στο Βυζάντιο

- Ο Ρωμανός ο Β΄ ευγνωμονώντας τον Όσιο Λουκά που προείπε την απελευθέρωση της Κρήτης από τους Άραβες αποφάσισε την ανέγερσή του
- Ο ελευθερωτής της Κρήτης Νικηφόρος Φωκάς εγκρίνει την εκτέλεση του τάματος
- Ο διάδοχός του Τσιμισκής δεν εγκρίνει τη δαπάνη και τέλος
- η μητέρα του Βασίλειου Βουλγαροκτόνου πραγματοποιεί την αρχική απόφαση και έτσι εκπληρώθηκε το τάμα και χτίστηκε ο ναός.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΟΣΙΟΥ ΛΟΥΚΑ

- Το μοναστήρι αντιμετώπισε μεγάλες δυσκολίες κάθε φορά που υπήρχε αναταραχή ή κάποιος πόλεμος στην Ελλάδα
- Στη Φράγκικη κατοχή (1214-1224) μ.Χ. έπαθε ζημιές και έχασε πολλά από τα πολύτιμα κειμήλιά του και τα πλούτη του
- Διώχτηκαν οι μοναχοί και παραχωρήθηκε ο Όσιος Λουκάς στους λατίνους παπάδες του Παναγίου Τάφου οι οποίοι πήραν και τα λείψανα του Αγίου

- Στην Τουρκοκρατία αποτέλεσε το αποκούμπι των χριστιανών που ζούσαν στις γύρω περιοχές, το στρατόπεδο του Ανδρίτσου (πατέρα του Οδυσσέα Ανδρούτσου)
- Κατά την Ελληνική επανάσταση του 1821 ήταν το ορμητήριο των οπλαρχηγών και των αγωνιστών της Βοιωτίας, της Λοκρίδας και της Φωκίδας
- Ο ηρωικός επίσκοπος των Σαλώνων Ησαΐας, ευλόγησε τα όπλα και ύψωσε εκεί τη σημαία της Επανάστασης στη Ρούμελη, στις 26 Μαρτίου 1821 μαζί με τους μοναχούς και πολλούς αγωνιστές

- *Πατριαρχικό Σιγίλιο*

*Το αργυρό Ευαγγελιστάριο του Εθνομάρτυρος
Επισκόπου Σαλώνων Ησαΐα πάνω στο οποίο
ώρκισε τους Αγωνιστές του 1821*

*Τα αργυρά δικηροτρίκηρα του Εθνομάρτυρος
Επισκόπου Σαλώνων Ησαΐα*

-
- Η Μονή ενίσχυσε τον αγώνα με χρήματα, τρόφιμα, πολεμοφόδια και πολλές θυσίες, έτσι ώστε οι μοναχοί της λιγόστεψαν όπως και τα υπάρχοντά της. Έγιναν και πολλές φθορές στα κτίσματα που επισκευάστηκαν κάπως επί Γεωργίου Α΄ (1863-1879)

-
- Το μοναστήρι εμπλέκεται και παρακάτω στον αγώνα κατά τη γερμανική εισβολή. Βομβαρδίστηκε το 1943 από γερμανικά στούκας, γιατί κρύβονταν σε αυτό αντάρτες, χωρίς ευτυχώς να υποστούν σοβαρή ζημιά οι ναοί. Η τράπεζα όμως κατεδαφίστηκε

-
- Οι αναστηλωτικές εργασίες που έγιναν μετά το 1938 με την επίβλεψη του διευθυντή της Διευθύνσεως Αναστηλώσεως Αρχαίων και Ιστορικών Μνημείων της Αρχαιολογικής Εταιρείας, αποκατέστησαν το βυζαντινό αυτό μνημείο
  - Το 1950 χαρακτηρίστηκε αρχαιολογικός χώρος, αλλά αργότερα δόθηκε και πάλι ο ναός του Οσίου Λουκά σε λειτουργική χρήση, πήγαν μοναχοί στη Μονή, και άρχισε νέα περίοδος της μεγάλης ιστορίας της

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

- Πολλά μοναστήρια στην Ελλάδα έχουν μεγάλη συμμετοχή στον αγώνα για την ελευθερία, π.χ. στην ελληνική επανάσταση του '21
- Η ομάδα μας παρακολούθησε κάποια βίντεο (*Μοναστήρια και εθνεγερσία, σειρά ντοκιμαντέρ της ΕΡΤ* <http://www.youtube.com/watch?v=jhgKjKNsbqo>) και πήραμε πληροφορίες για την συμβολή των μοναστηριών στο αγώνα για την ελευθερία. Μίλησαν άνθρωποι οι οποίοι με βάση τις γνώσεις τους μας να πληροφόρησαν για τις ενέργειες του επαναστατημένου λαού
- Είναι γνωστό ότι παρασκεύαζαν πολεμοφόδια με ότι υλικό είχαν διαθέσιμο, χαρτί, ακόμη και περιττώματα ζώων. Μάλιστα σε ορισμένες Μονές τα περιττώματα ζώων αποτέλεσαν κύρια πηγή πολεμοφοδίων. Το χαρτί που χρησιμοποιούσαν ορισμένες φορές προέρχονταν από τα βιβλία των Μονών με αποτέλεσμα να γίνουν καταστροφές που δε μπορούσαν να αποφευχθούν.

- Ο μακαριότατος Αρχιεπίσκοπος κ. Ιερώνυμος

αναφερόμενος στον Όσιο Λουκά (το μοναστήρι) λέει ότι ακόμα *«και αν όλοι οι άλλοι σιωπήσουν οι λίθοι κεκράξονται»* τονίζει την ιστορία του μνημείου και συνεχίζει λέγοντας ότι τα μοναστήρια είναι οι αψευδείς μάρτυρες που χρησιμοποιήθηκαν με καλό τρόπο και έδωσαν και καλά αποτελέσματα

● Ο Καθηγητής κ. Γιανναράς

μας μιλά γενικά για την συμβολή όλων των μοναστηριών και όχι μόνο του Οσίου Λουκά. Αρχικά μας είπε ότι ο αγώνας δεν είχε ιδεολογική θρησκευτικότητα αλλά υπήρξε ως οργανική συνέχεια με μια βίωση μεταφυσικού νοήματος. Τα μοναστήρια συντηρούσαν και ενίσχυαν τη συνείδηση ότι είμαστε σώμα, έτσι οι Έλληνες είχαν κοινές ελπίδες και κοινούς στόχους να πραγματοποιήσουν

- Ο π. Γεώργιος Μεταλληνός, καθηγητής ιστορίας στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο της Αθήνας
-

μας μιλά για την συμβολή των μοναστηριών για την ελευθερία ως έννοια, για την φιλική εταιρία και την συμμετοχή των κληρικών σε αυτή. Αρχικά μας μιλά για το εθνικό φρόνημα που δημιουργήθηκε για την επανάσταση

● Ο κ. Καργάκος, ιστορικός,

μας πληροφόρησε για την απόφαση των μοναστηριών και των μοναχών να επιμείνουν στην επανάσταση. Αρχικά, μας λέει ότι τα μοναστήρια ήταν κάτι σαν στρατιωτικές βάσεις

-
- Είναι γνωστό ότι παρασκεύαζαν πολεμοφόδια με ότι υλικό είχαν διαθέσιμο,
  - χαρτί, ακόμη και περιττώματα ζώων. Μάλιστα σε ορισμένες Μονές τα περιττώματα ζώων αποτέλεσαν κύρια πηγή πολεμοφοδίων. Το χαρτί που χρησιμοποιούσαν ορισμένες φορές προέρχονταν από τα βιβλία των Μονών με αποτέλεσμα να γίνουν καταστροφές που δε μπορούσαν να αποφευχθούν

-
- Συχνά τα μοναστήρια περιέθαλπαν τραυματίες, έδιναν τρόφιμα ή άσυλο σε αγωνιστές και γενικότερα βοηθούσαν τη γύρω περιοχή με όποιο τρόπο μπορούσαν

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι

- ο Άγιος Γεώργιος έξω από την Αράχοβα
- ο προφήτης Ηλίας κοντά στους Δελφούς
- η Μονή Οσίου Σεραμείμ στη Δόμβρainer Βοιωτίας
- η Αγία Λαύρα με τον Παλαιών Πατρών Γερμανό
- η Μονή Αρκαδίου στην Κρήτη και άλλες

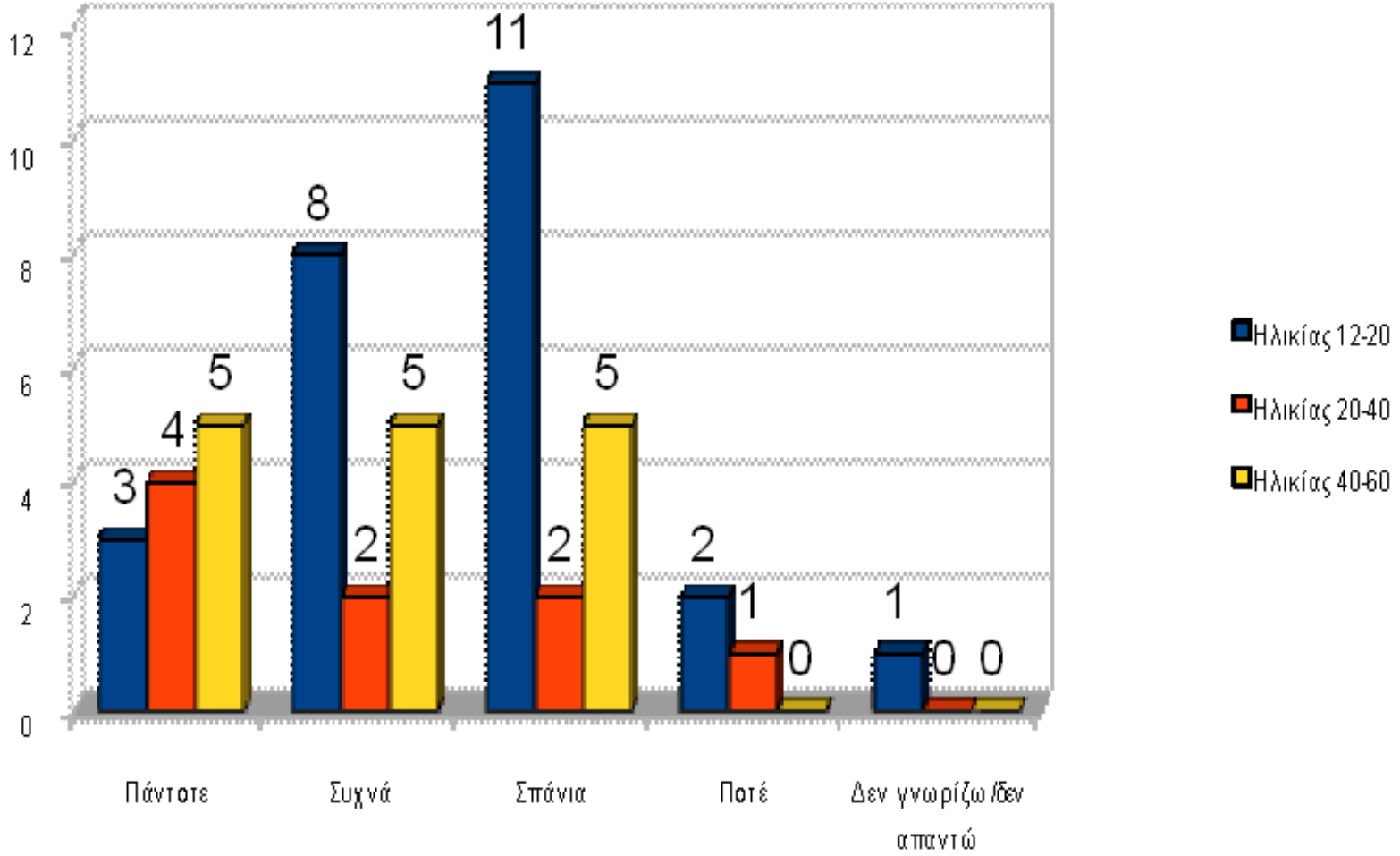
Δημιουργήσαμε ένα ερωτηματολόγιο με πέντε ερωτήσεις.

Στη συνέχεια μοιράσαμε αντίγραφα, στα πλαίσια της ερευνητικής εργασίας σε 50 ανθρώπους διαφορετικής ηλικίας από 12-60 χρονών.

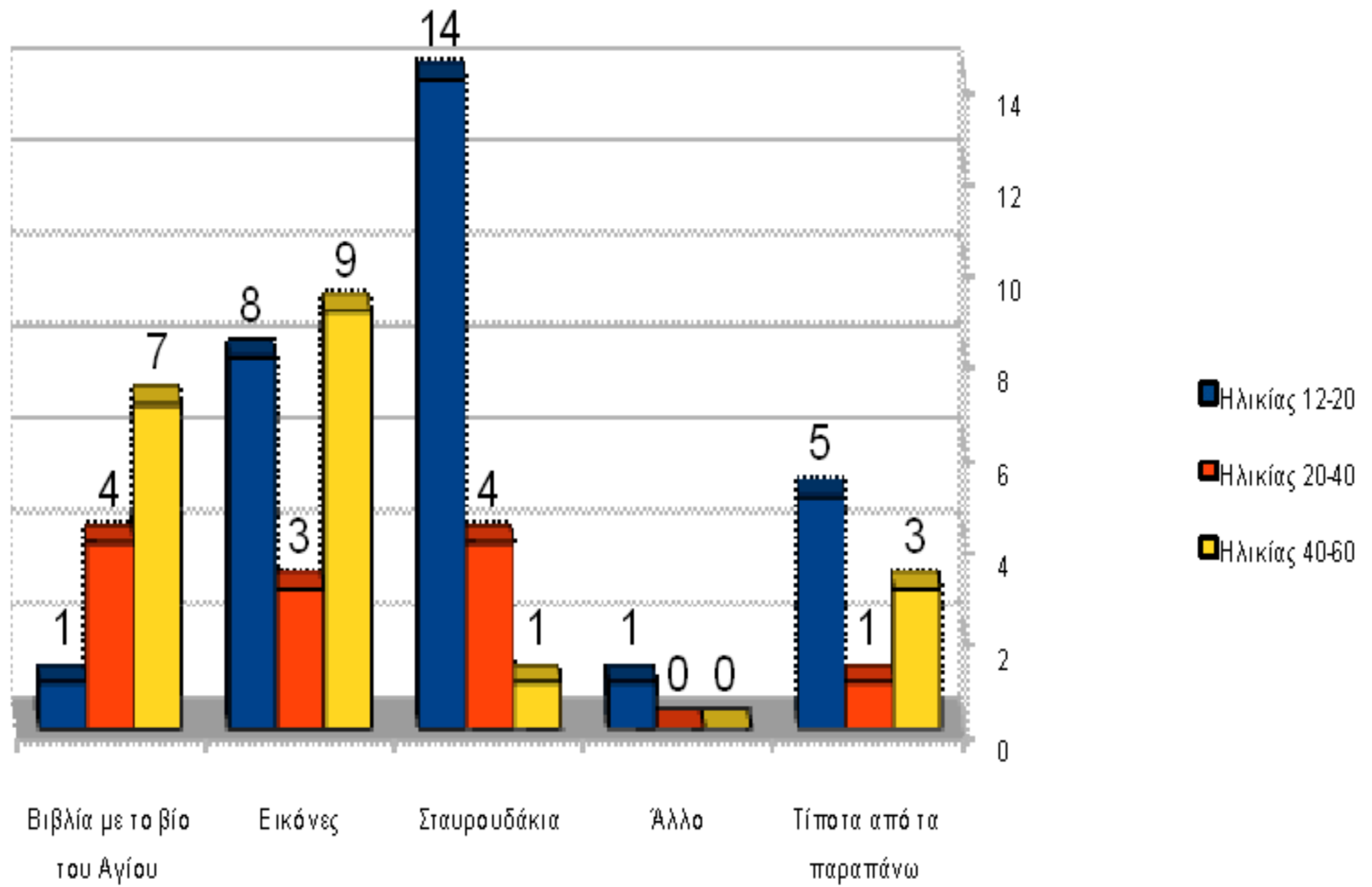
Σκοπός της έρευνάς μας ήταν κατά πόσο γνωρίζουν οι ερωτώμενοι ή επισκέπτονται την ιερά Μονή του Οσίου καθώς και τι τους εντυπωσιάζει σε αυτή. Θελήσαμε να διερευνήσουμε γενικότερα θέματα θρησκευτικού τουρισμού όπως φαίνεται από κάποιες ερωτήσεις μας.

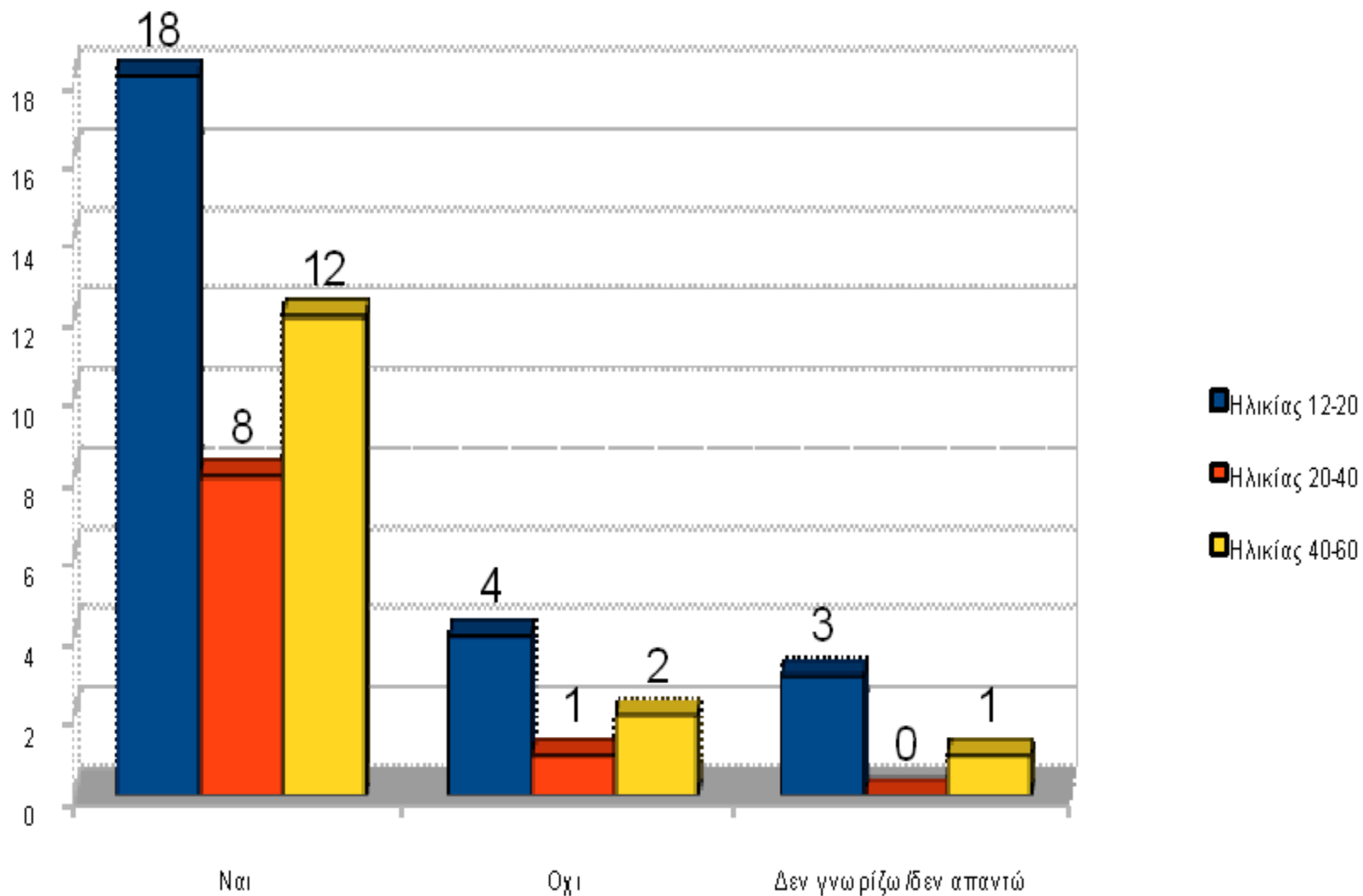
Κατά τη διάρκεια κάποιων εκδρομών σας συνηθίζετε να επισκέπτεστε μοναστήρια ή προσκυνήματα;

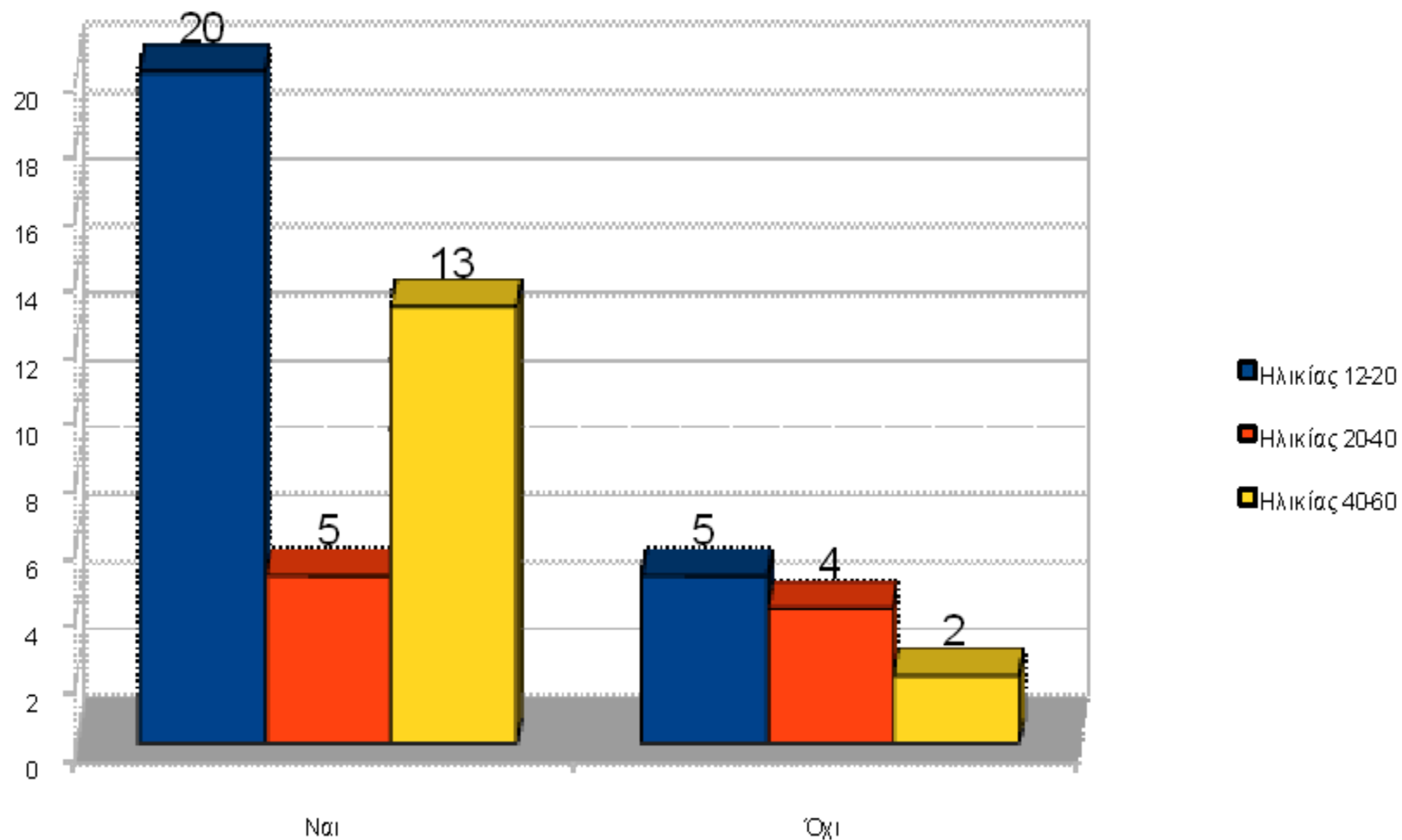
Όταν επισκέπτεστε μοναστήρια - προσκυνήματα τι από τα παρακάτω αγοράζετε;

Όταν επισκέπτεστε μοναστήρια πιστεύετε ότι ωφελείστε πνευματικά;

Έχετε επισκεφτεί την ιερά Μονή του Οσίου Λουκά;

Ομάδα 2^η :

ΟΝΟΜΑΤΑ	ΥΠΟΘΕΜΑ
1. ΒΙΒΗ ΜΙΧΟΠΟΥΛΟΥ	Εκκλησιαστική τέχνη: Αρχιτεκτονική –ναοδομία- κτηριακό συγκρότημα Οσίου Λουκά
1. ΜΑΡΙΑ ΠΙΣΙΝΑ	
1. ΚΩΝ/ΝΟΣ ΔΟΥΚΑΣ	
1. ΚΩΝ/ΝΟΣ ΚΥΡΙΤΣΗΣ	
1. ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΚΟΤΑΠΗΤΑΣ	

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΝΑΟΔΟΜΙΑ -
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Εκκλησιαστική τέχνη:

- ⦿ Αρχιτεκτονική των ναών (ναοδομία)
- ⦿ Αγιογραφία-εικονογραφία
(τοιχογραφίες, φορητές εικόνες,
ψηφιδωτά)
- ⦿ Εκκλησιαστική μουσική-υμνολογία

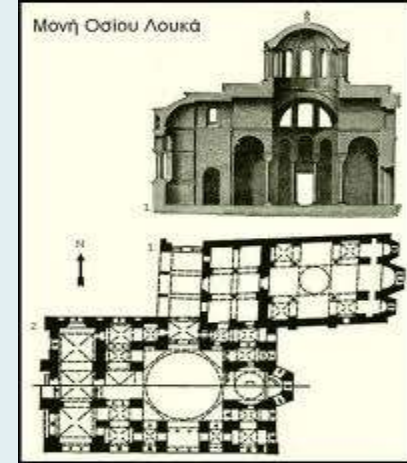
ΡΥΘΜΟΙ ΝΑΩΝ

- ◎ Βασιλική
- ◎ Περίκεντρος ναός
- ◎ Βασιλική με θόλο (τρούλο)
- ◎ Βυζαντινός σταυροειδής εγγεγραμμένος

ΡΥΘΜΟΙ ΝΑΩΝ

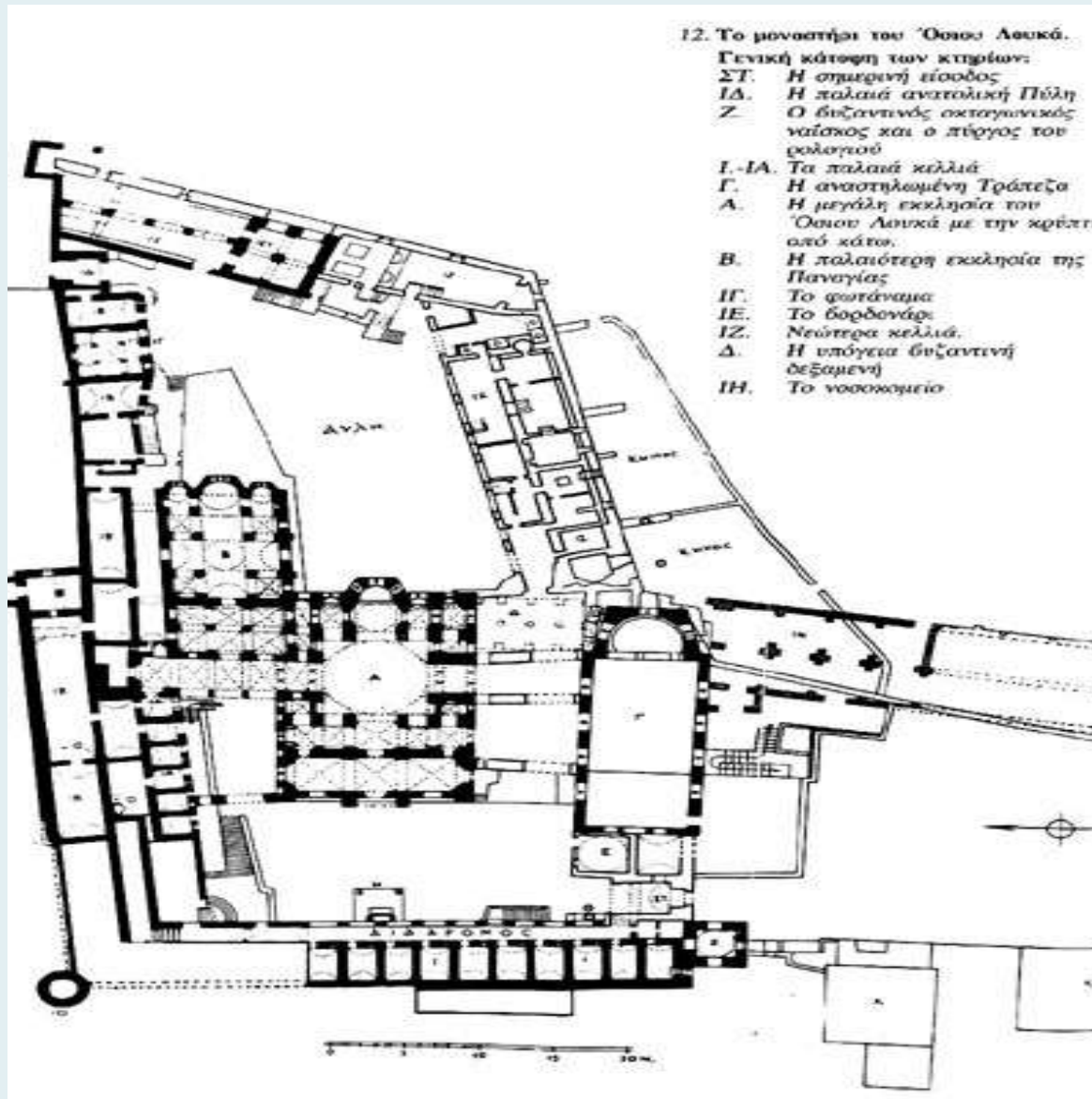
- Όταν τελείωσαν οι διωγμοί (4^ο μ.Χ αι.) οι χριστιανοί άρχισαν να χτίζουν μεγαλόπρεπους ναούς με το **ρυθμό της βασιλικής**. Η κάτοψη της είναι ένα ορθογώνιο παραλληλόγραμμο, χωρισμένο εσωτερικά σε κλίτη, με παράλληλες σειρές από κίονες. (**Βασιλική της Αναστάσεως στα Ιεροσόλυμα και του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη**)
- Άρχισαν να χτίζονται μικροί **στρογγυλοί ναοί με θόλο ή τρούλο**, όπως είναι κτισμένη η **Ροτόντα στην Θεσσαλονίκη**.
- Αργότερα οι Βυζαντινοί δημιούργησαν ένα πιο σύνθετο ρυθμό, αυτόν της **βασιλικής με θόλο**. Παράδειγμα αυτού του ρυθμού αποτελεί το αριστούργημα της **Αγίας του Θεού Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη**.
- Τέλος, εμφανίστηκε ένας νέος ρυθμός, ο **εγγεγραμμένος σταυροειδής με τρούλο** (9^ο αι. μ.Χ). Γνωστοί ναοί αυτού του ρυθμού είναι ο **ναός της Θεοτόκου στην μονή του Οσίου Λουκά στην Βοιωτία** και του Αγίου Γεωργίου στο Γαλάτσι.

ΜΟΝΗ ΟΣΙΟΥ ΛΟΥΚΑ

- ⦿ **ΚΤΗΡΙΑΚΟ ΣΥΓΓΡΟΤΗΜΑ**
- ⦿ Αποτελείται από τους **δύο μεγάλους ναούς** με την **κρύπτη**, την **τράπεζα**, τον **πύργο του κωδωνοστασίου** και τα **κελιά** με τους βοηθητικούς χώρους
- ⦿ Σήμερα στο χώρο της Μονής λειτουργεί **μουσείο** με εκθέματα από την ιστορία της Μονής. Εκεί παλιά βρισκόταν η **τραπεζαρία**.

Κάτοψη των κτηρίων της Μονής Οσίου Λουκά

ΚΤΗΡΙΑΚΟ ΣΥΓΡΟΤΗΜΑ

- Η τοποθεσία στην οποία ορθώνεται το οικοδομικό σύμπλεγμα τη Μονής του Οσίου Λουκά καθόρισε και το φρουριακό χαρακτήρα της. Το μοναστήρι είναι χτισμένο στην πλαγιά του Ελικώνα.

- Σε περιόδους επιδρομών είχε το ρόλο ασφαλούς καταφυγίου των καταδιωκόμενων κατοίκων της περιοχής .

ΤΟ ΚΑΜΠΑΝΑΡΕΙΟΝ

- Περνώντας τον κεντρικό πυλώνα εισόδου της Μονής αντικρίζουμε το **καμπαναρείον** με το μεγάλο ρολόι το οποίο μετράει το πέρασμα του χρόνου.
- Υπάρχουν οι δύο ναοί. Ο μεγαλύτερος είναι το **καθολικό της Μονής** και τιμάται στο όνομα του ιδρυτή της του Οσίου Λουκά.
- Δίπλα της, στην βόρεια πλευρά, βρίσκεται η **εκκλησία της Παναγίας**.

Υπάρχει και
 τρίτος υπόγειος
 ναός , η **Κρύπτη**, →
 κάτω από το
 καθολικό.

**Ο τάφος του
 Οσίου** στο ναό της
 Αγίας Βαρβάρας →
 (κρύπτη)

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

- Είναι ο παλαιότερος αφού χρονολογείται μεταξύ του 961 και του 966. Η σημερινή οικοδομή αντικατέστησε έναν αρχαιότερο ναό στην ίδια θέση, που δεν μπορεί να είναι άλλος από την Αγία Βαρβάρα που μας μνημονεύει ο βιογράφος του Όσιου.
- Ο αρχιτεκτονικός της τύπος, επηρεασμένος από την <<Σχολή της Κων/πολης>>, είναι σταυροειδής σύνθετος τετρακίονιος με τρούλο και είναι ο πρώτος ναός αυτού του τύπου στην Ελλάδα.
- Ο κεντρικός τρούλος στηρίζεται σε 4 κίονες για αυτό ονομάζεται τετρακίονιος. Είναι επίσης οκτάπλευρος, στέφεται με τοξωτά γείσα και έχει ένθετους κιονίσκους στις ακμές των πλευρών.
- Οι ανάγλυφες μαρμάρινες πλάκες με τις οποίες έχει επενδυθεί εξωτερικά ο τρούλος, τα κιονόκρανα, το τέμπλο και γενικά όλος ο γλυπτός διάκοσμος φανερώνει ότι καλλιτέχνες από την πρωτεύουσα συνεργάστηκαν με ντόπιους τεχνίτες.
- Το ψηφιδωτό δάπεδο του ναού εντυπωσιάζει με την υψηλή αισθητική και δηλώνει μάλλον την Αλεξανδρινή καταγωγή του.

ΤΟ ΚΑΘΟΛΙΚΟ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΛΟΥΚΑ

- Το καθολικό του μοναστηριού τοποθετείται μετά το 1011 και πριν από το 1048.

Διακρίνεται για την ιδιαίτερη εξωτερική και εσωτερική κομψότητα του. Ανήκει στον αρχιτεκτονικό τύπο των ηπειρωτικών σύνθετων οκταγωνικών ναών, λόγω της στήριξης του τρούλου σε οκτώ σημεία, και θεωρείται ο πρώτος αυτού του τύπου στην Ελλάδα.

Τα δάπεδα είναι στρωμένα με μάρμαρα, είτε στον τύπο με τις μεγάλες πλάκες στον κεντρικό χώρο είτε στον τύπο του μαρμαροθετήματος στους μικρότερους χώρους.

- Δυτικά είναι προσκολλημένος ο νάρθηκας, ενώ σε όλη την επιφάνεια του κτηρίου, εκτός από την περιοχή του τρούλου και του ιερού, εκτείνεται υπερώο που το ενισχύει στατικά
- Στο βόρειο άκρο της κρύπτης βρίσκεται ο τάφος του Οσίου Λουκά
- Η διάρθρωση του εσωτερικού του κυρίως ναού σε τέσσερις επάλληλες ζώνες ακολουθεί τη σταθερή αρχή των μεσοβυζαντινών ναών με ψηφιδωτό διάκοσμο, όπως η Νέα Μονή και το Δαφνί
- Ξεκινώντας από τον τρούλο μέχρι τα χαμηλά σημεία εικονίζεται ιεραρχικά η Εκκλησία με σκηνές από τη ζωή του Χριστού να καλύπτουν το μεγαλύτερο τμήμα των επιφανειών

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ- ΚΤΗΡΙΑΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

- ◎ Παρ' όλες τις διαφοροποιήσεις ως προς τη μορφή και τη δομή των μοναστηριών κατά τόπους και κατά περίπτωση, εν τούτοις διαμορφώνεται μία γενική εικόνα, αποδεκτή σε όλες τις εποχές, που υπακούει σε θέματα λειτουργικού τυπικού αλλά και οργάνωσης.
- ◎ Το μοναστήρι είναι μία κοινωνία σε μικρογραφία και μία μικρή πόλη με συγκεκριμένο τρόπο ζωής και ιδιαίτερη αρχιτεκτονική φυσιογνωμία.
- ◎ Στο πέρασμα των αιώνων, όλα τα μοναστήρια εξελίσσονται και δημιουργούν περίπου την ίδια δομή.

ΠΥΛΗ

- Η κεντρική πύλη του μοναστηριού βλέπει προς τον δρόμο και είναι κατά κανόνα μνημειώδης
- Υπάρχουν δύο παραλλαγές. Στην πρώτη, η πύλη τοποθετείται κάτω από τον ισχυρό πύργο ή την πτέρυγα των κελιών. Στην δεύτερη, που είναι και η πιο συνηθισμένη, η πύλη διατρύπα το τείχος του περίβολου και οδηγεί στο εσωτερικό της αυλής. Έχει διάφορα σχήματα, ορθογώνια, τοξωτή και στο υπέρθυρο δημιουργείται πρόπυλο με κίονες ή πεσσούς για λόγους μεγαλοπρέπειας, αλλά και να προστατεύονται μοναχοί και προσκυνητές από τις καιρικές συνθήκες
- Η θύρα της πύλης είναι από σκληρό ξύλο αντοχής, επενδυμένο με σιδερένια ελάσματα και με σειρές καρφιών. Πάνω από την πύλη τοποθετείται σε ζωγραφική ή ψηφιδωτό η εικόνα του Χριστού, της Παναγίας ή του αγίου στον οποίο είναι αφιερωμένο το μοναστήρι. Υπεύθυνος της πύλης είναι ο πορτάρης που διαμένει σε κελί κοντά στην είσοδο, υποδέχεται και ξεπροβοδίζει

ΤΑ ΚΕΛΙΑ

- Στις εσωτερικές πλευρές του τείχους αναπτύσσονται τα κελιά, ισόγεια και συχνά πίσω από στοές ή σε ορόφους και στο πλάι διαδρόμων
- Είναι μικρά ορθογώνια δωμάτια με λιτή επίπλωση, όπου διαμένει ο μοναχός την ώρα που δεν συμμετέχει στις κοινές απασχολήσεις.
- Στα μεγάλα μοναστήρια τα κελιά δημιουργούν ένα πραγματικό λαβύρινθο χωμένα σε δαιδαλώδη κτίρια

Η ΕΣΤΙΑ

- Η εστία βρίσκεται όπως είναι φυσικό κοντά στην τράπεζα
- Στα μεγάλα και ιστορικά διαμορφώνεται ανεξάρτητο κτίριο με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική δομή στην κάτοψη και την άνοψη
-
- Ανάμεσα στην εστία και στην τράπεζα μεσολαβεί το σκευοφυλάκιο
- Διαθέτει μια είσοδο και ψηλά μικρά παράθυρα. Στους τοίχους ανοίγονται κόγχες όπου τοποθετούνται τα σκεύη . Επάνω υπάρχει η καπνοδόχος
- Στα ελλαδικά μοναστήρια πολλές εστίες είναι μικρά αρχιτεκτονικά αριστουργήματα , όπως της Μ. Λαύρας και της Ευαγγελίστριας της Σκιάθου

Η ΤΡΑΠΕΖΑ

Συνήθως βρίσκεται απέναντι από το νάρθηκα του καθολικού για λόγους λειτουργικούς, αφού μετά την αγρυπνία οι μοναχοί, καθώς βγαίνουν από το ναό, κατευθύνονται προς την τράπεζα

Όπου η διάταξη του χώρου δεν διευκολύνει, η τράπεζα τοποθετείται σε άλλη πτέρυγα, πάντως κοντά στο καθολικό

Είναι στενόμακρη αίθουσα, αν και σε πολλά μοναστήρια παίρνει διάφορα σχήματα, ιδιαίτερα στην μία του στενή πλευρά, που κάθεται ο ηγούμενος με το συμβούλιό του, όπου διαμορφώνει τρίκογχο

Σε ονομαστά μοναστήρια η τράπεζα αποτελεί ανεξάρτητο κτίσμα, με μεγάλες διαστάσεις, για να εξυπηρετεί τις ανάγκες μοναχών και επισκεπτών

Άλλοτε είναι καμαροσκεπείς, άλλοτε διαθέτουν σειρά μικρών θόλων και σπάνια σφαιρικούς θόλους

ΤΟ ΦΩΤΑΝΑΜΑ

- Είναι μικρό κτίριο , που τοποθετείται κοντά στο καθολικό επειδή τις κρύες νύχτες του χειμώνα ανάβει εκεί συνεχώς η φωτιά
- Οι μοναχοί κατά τις αγρυπνίες μεταβαίνουν εκ περιτροπής από το ναό στο φωτάνημα για να ζεσταθούν και να πιουν κάποιο αφέψημα
- Σήμερα έχουν εντοπίσει δυο δεκάδες φωτανάματα στα ελλαδικά μοναστήρια με πιο αξιόλογα αυτά του Οσίου Λουκά

ΤΟ ΜΑΓΚΙΠΕΙΟ

- Είναι το αρτοποιείο του μοναστηριού
- Συνήθως στεγάζεται στο ισόγειο των κελιών, είναι μεγάλος ορθογώνιος χώρος και διαθέτει ζυμωτήριο, κλίβανο και αποθήκη για τα ξύλα και τα άλευρα
- Σπάνια αποτελεί ανεξάρτητο κτίσμα όπως στη Μεγίστη Λαύρα του Άγιου όρους

ΤΑ ΔΟΧΕΙΑ

- Είναι διάφοροι χώροι για την φύλαξη των τιμαλφών, των πολυτίμων σκευών, των προϊόντων και των τροφίμων
- Στο σκευοφυλάκιο φυλάσσονται με ασφάλεια έπιπλα, ιερά σκεύη, άμφια , εικόνες και άλλα πολύτιμα αντικείμενα
- Σε ιδιαίτερη θέση φυλάσσεται το ταμείον , όπου τα χρήματα και τα αντίστοιχα παραστατικά εισπράξεων και πληρωμών, ενώ η ιματιοθήκη φυλάσσεται σε ξεχωριστό χώρο για την φύλαξη των ιερατικών στολών, άμφιων κλπ .
- Σε υπόγεια υπάρχει το δοχείον , το λεγόμενο κελάρι η δοχείο , όπου συγκεντρώνονται τα τρόφιμα και παλαιότερα τα λάδια σε πιθάρια

ΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

- Ήταν και είναι απαραίτητο λειτουργικό στοιχείο του μοναστηριού
- Στα μεγάλα όμως κατασκευάζονται ανεξάρτητα κτίρια μέσα στο αρχιτεκτονικό σύμπλεγμα του περιβόλου όπως του Μεγάλου Μετεώρου και της Μεγάλης Βαρλαάμ στα Μετέωρα ή της Μεγίστης Λαύρας και του Ξεροπόταμου στο Άγιο Όρος

ΟΙ ΞΕΝΩΝΕΣ

- Τα νοσοκομεία δηλ. για τους λαϊκούς , βρίσκονταν έξω από τον περίβολο του μοναστηριού
- Χτίζονταν με την φροντίδα του ηγούμενου και με τις χορηγίες αυτοκρατόρων ή επισήμων προσώπων
- Ερείπια μεγάλου ξενώνα, που διατηρούσε η ονομαστή Μονή Παντοκράτορος στην Κωνσταντινούπολη, σώζονται ως σήμερα
- Απαραίτητα συμπληρώματα του ξενώνα ήταν το “λουτρόν”, το βαλάντιον και το παρεκκλήσιο

ΤΟ ΓΗΡΟΚΟΜΕΙΟ

- ⦿ Είναι συνήθως μέσα στον περίβολο του μοναστηριού, αλλά πολλές φορές και έξω από τα τείχη, σε κάποιο κοντινό σημείο
- ⦿ Στη δεύτερη περίπτωση εξυπηρετεί και λαϊκούς. Γνωστό είναι το γηροκομείο της Μονής Πεντέλης, που βρίσκεται έξω από τον κύριο περίβολο

ΤΟ ΛΟΥΤΡΟ

- Ήταν ανεξάρτητο κτίριο, μέσα στον περίβολο του μοναστηριού, αν και συχνά τα ίδια τα μοναστήρια έχτιζαν λουτρά για τους λαϊκούς έξω από το τείχη
- Πλήθος διατάξεων συνιστούν το λουτρό του σώματος, συνεπώς και ύπαρξη λουτρών, όπως το τυπικό του 1143 μ., που συντάχθηκε από τον επίσκοπο Λέοντα (Αγία Μονή Ναυπλίου) που συνιστά να λούζονται οι μοναχοί κάθε Σάββατο, το τυπικό της Μονής Παντοκράτορος στην Κωνσταντινούπολη, που συνιστά λουτρό κάθε δεκαπενθήμερο, το τυπικό της Μονής Κοσμοσώτειρας που συνιστά λουτρό τουλάχιστον μια φορά το μήνα, κ.λπ.
- Συνέχεια του λουτρού σε ορισμένες περιπτώσεις αποτελούν τα τουρκικά "χαμάμ". Λουτρό της βυζαντινής περιόδου σώζεται στη Μονή Καισαριανής

Η ΦΙΑΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΑΣΜΟΥ

- Βρίσκεται συνήθως στην αυλή, μπροστά στην είσοδο του νάρθηκα και αποτελεί κατάλοιπο της φιάλης ή του περιρραντηρίου των αίθριων στις παλαιοχριστιανικές βασιλικές
- Είναι, κατά κανόνα, κομψό περίκεντρο κτίριο με κιονοστήρικτο θόλο
- Στο κέντρο τοποθετείται φιάλη ή αναβρυτήριο και χρησιμεύει για τον αγιασμό των υδάτων την παραμονή των Φώτων και κάθε πρώτη του μήνα
- Σε μερικά μοναστήρια διατηρούνται φρεάτια για πόσιμο νερό (φρεατοστεγάσματα), με τετράγωνη κάτοψη και σφαιρικό θόλο ζωγραφισμένο, όπως στο Χελανδάρι και στο Δοχειάριο

ΟΙ ΚΙΝΣΤΕΡΝΕΣ

- Κατασκευάζονταν σε μοναστήρια που δεν διέθεταν νερό πηγής
- Έχουν ορθογώνιο σχήμα και είναι καμαροσκέπαστες με τόσες καμάρες όσες και ο αντίστοιχος αριθμός των στηριγμάτων
- Συγκέντρωναν το νερό της βροχής από τις στέγες με τη βοήθεια αγωγών, ενώ αντίθετα η άντληση του νερού γινόταν από το επάνω μέρος
- Για φωτισμό, είχαν μικρά τοξωτά ανοίγματα, και στις μεγάλες και βαθιές υπήρχε στενή χτιστή (η κινητή) σκάλα για να κατεβαίνουν όταν χρειάζονται καθαρισμό
- Οι κινστέρνες κατασκευάζονταν στον περίβολο του μοναστηριού. Γνωστές είναι: της Μονής Στουδίου, της Αγίας Σοφίας στο Μυστρά του Δαφνιού, του Οσίου Λουκά, της Νέας Μονής Χίου

ΟΙ ΚΡΗΝΕΣ

- Αποτελούν το γραφικό και χρήσιμο στολίδι κάθε μοναστηριού, μέσα κι έξω από τον περίβολο και στο δρόμο προς το μοναστήρι για εξυπηρέτηση των οδοιπόρων
- Διάφορα αρχιτεκτονικά σχήματα, ημικυκλική καμάρα με μικρό βάθος, στη μέση του οποίου είναι ο κρουνός από όπου τρέχει το νερό
- Το νερό έρχεται από δεξαμενή που βρίσκεται σε ψηλότερο μέρος η έρχεται από φυσική πηγή. Συνήθως χρησιμοποιείται πελεκητή πέτρα, πλίνθοι και μάρμαρο

ΤΟ ΒΟΡΔΟΝΑΡΕΙΟ

- Αναπόσπαστο τμήμα του μοναστηριού, λόγω της ιδιαιτερότητάς του, το βορδοναρείο στεγαζόταν σε ανεξάρτητο κτίριο κοντά στην κεντρική πύλη, έξω από το τείχος ή στο πίσω μέρος του μοναστηριού κοντά στη δευτερεύουσα πύλη, όπως στον όσιο Λουκά, για την χωρίς προβλήματα φροντίδα των ζώων η και για την ανενόχλητη μεταφορά των φορτίων

ΤΟ ΚΩΔΩΝΟΣΤΑΣΙΟ

- Το κωδωνοστάσιο ως πύργος προϋπήρχε στην Ανατολή πολύ πριν οι Σταυροφόροι φέρουν από τη Δύση τις καμπάνες
- Πριν από τις καμπάνες η εκκλησία χρησιμοποιούσε τους ασύντακτες (παλαιοχριστιανική περίοδος) και στη βυζαντινή εποχή τα ξύλινα ή χάλκινα σήμαντρα, τα οποία κρεμούσε στους πύργους
- Οι πύργοι κωδωνοστάσια, κατά κανόνα, χτίζονται κοντά στο ναό, ανατολικά ή δυτικά ή πάνω στο νάρθηκα ή εφραπτόμενοι του νάρθηκα

ΟΙ ΠΥΡΓΟΙ

- Οι πύργοι είναι το χαρακτηριστικότερο γνώρισμα των μοναστηριών, ιδιαίτερα του Άγιου Όρους
- Η κατασκευή τους έχει σχέση με την ασφάλεια και την άμυνα του μοναστηριού σε περίπτωση επίθεσης ληστών η πειρατών
- Συχνά χρησίμευαν και ως καταφύγιο των μοναχών στις κρίσιμες ώρες η για τη φύλαξη τιμαλφών, σκευών η χειρογράφων
- Οι πύργοι υψώνονται σε μεγάλο ύψος, έχουν ορθογώνια κάτοψη και χτίζονται με πέτρα, η οποία συχνά συμπληρώνεται διακοσμητικά με πλίνθους
- Στο επάνω μέρος των πύργων υπάρχουν οι **ζεματίστρες** από όπου στις ώρες της πολιορκίας έριχναν στον εχθρό καυτό μολύβι, νερό ή λάδι. Εσωτερικά ο πύργος έχει ορόφους με τους οποίους επικοινωνεί χτιστή, στο πάχος του τοίχου, σκάλα. Σε κάποιον από τους ορόφους διαμορφώνεται μικρό παρεκκλήσιο

ΟΙ ΑΡΣΑΝΑΔΕΣ Η΄ ΤΑΡΣΑΝΑΔΕΣ

- ⦿ Χτίζονται στο λιμανάκι του μοναστηριού για τη φύλαξη των αλιευτικών πλοιαρίων
- ⦿ Πρόκειται δηλαδή για **νεώρια**, τα οποία έχουν διπλή χρήση. Προστατεύουν τα πλεούμενα στην περίοδο του χειμώνα ή όταν δεν υπάρχει λόγος να βρίσκονται στη θάλασσα και παράλληλα χρησιμοποιούνται ως αποθηκευτικοί χώροι των προϊόντων του μοναστηριού, αλλά και των αναγκαίων αγαθών

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΣΙΩΝΗΣ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΣΙΦΗ
ΕΥΗ ΝΑΚΟΥΤΣΗ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΠΙΜΠΑΣΗ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

- ◎ **Είδη (κατηγορίες) εικόνων**
- ◎ Νωπογραφίες
- ◎ Ψηφιδωτά
- ◎ Τοιχογραφίες
- ◎ Φορητές εικόνες

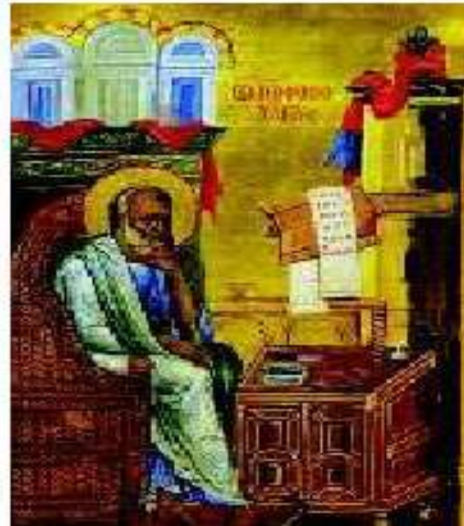
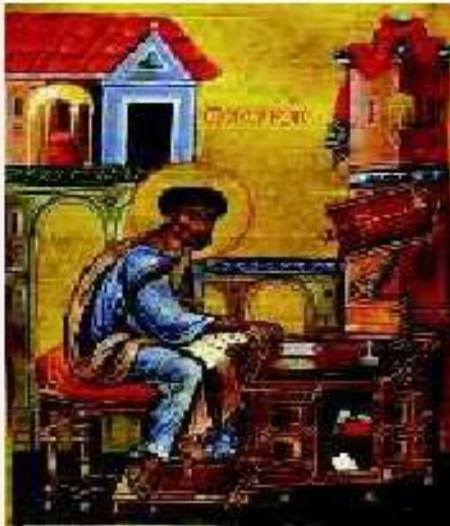

- Ο **Ματθαίος** σαν **άγγελος** ή σαν **άνθρωπος**, γιατί αρχίζει το ευαγγέλιό του με το χαρμόσυνο μήνυμα του αγγέλου για την γέννηση του Χριστού
- Ο **Μάρκος** σαν **λιοντάρι**, γιατί αρχίζει το ευαγγέλιό του με τη δυναμική παρουσία του Ιωάννη του Προδρόμου στην έρημο
- Ο **Λουκάς** σαν **μοσχάρι**, γιατί στο πρώτο κεφάλαιο διηγείται τη θυσία του μοσχαριού στον Ναό από τον ιερέα Ζαχαρία, πατέρα του Προδρόμου
- Ο **Ιωάννης** σαν **αετός**, γιατί το υψηλό περιεχόμενο των πρώτων

⦿ Οι Ευαγγελιστές
Ματθαίος, Μάρκος,
Λουκάς και
Ιωάννης.
Μικρογραφίες σε
χειρόγραφο του
13ου αι., Ι. Μονή
Πάτμου

Οι Ευαγγελιστές Ματθαίος, Μάρκος, Λουκάς και Ιωάννης. Μικρογραφίες σε
χειρόγραφο του 13ου αι., Ι. Μονή Πάτμου

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B118/381/2535,9834/>

Είναι γνωστή η διαμάχη μεταξύ εικονομάχων και εικονολατρών που βασάνισε την Εκκλησία για πολλά χρόνια

Επικράτησε τελικά η πίστη της Εκκλησίας, όπως τη διατύπωσε, επί Ειρήνης της Αθηναίας, η Ζ' Οικουμενική Σύνοδος (787), η οποία όρισε και την τιμητική προσκύνηση των εικόνων και αργότερα η Τοπική Σύνοδος του 843 επί Θεοδώρας αναστήλωσε οριστικά τις εικόνες

Την αναστήλωση των εικόνων γιορτάζει η Εκκλησία μας την Α' Κυριακή των Νηστειών, που ονομάζεται Κυριακή της Ορθοδοξίας

Γι' αυτό, όταν προσκυνούμε τις άγιες εικόνες, η τιμή δεν απευθύνεται στο υλικό από το οποίο είναι κατασκευασμένες, αλλά, όπως έγραψε ο Μ. Βασίλειος, «πρός τό πρωτότυπον διαβαίνει»

Βυζαντινά ψηφιδωτά

- Οι διαφορές μεταξύ του ψηφιδωτού και της τοιχογραφίας είναι ότι έχουν μεγαλύτερη αντοχή στον χρόνο καθώς αποτελεί υλικό πολυτελείας και λαμπρότητας αντίθετα με τις τοιχογραφίες
- Οι ψηφίδες κατασκευάζονται από μάρμαρα, πέτρες, χρωματιστό γυαλί

Εικονογραφικοί κύκλοι

- ◎ Δογματικός κύκλος
- ◎ Λειτουργικός κύκλος
- ◎ Ιστορικός ή εορταστικός κύκλος

Εικονογραφικοί κύκλοι είναι οι ομάδες εικόνων που βρίσκονται σε συγκεκριμένες θέσεις στο χριστιανικό ναό

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΨΗΦΙΔΩΤΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΛΟΥΚΑ

- Ο ναός του Οσίου Λουκά διακρίνεται για την μεγαλοπρέπεια του και τον εσωτερικό του διάκοσμο (ψηφιδωτά, τοιχογραφίες)
- Τα ψηφιδωτά διακρίνονται στα ψηλότερα σημεία των τοίχων και γενικά σε όλο το ναό
- Ο ναός διακρίνεται από τον πλούσιο εσωτερικό του διάκοσμο εφόσον το δάπεδο του ναού διακοσμείται από λαμπρά ψηφιδωτά που ανήκουν στη μεταβυζαντινή τέχνη

Τοιχογραφία στο ναό της Αγίας Βαρβάρας

http://www.apostoliki diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?contents=art/contents.asp&main=ART_8&file=1.htm

Τοιχογραφία, Βαΐοφόρος

Η τοιχογραφία που αναπαριστά τη θριαμβευτική είσοδο του Χριστού στα Ιεροσόλυμα βρίσκεται στην Κρύπτη

Τοιχογραφία, Μυστικός Δείπνος

Στην Κρύπτη βρίσκεται μια ακόμα τοιχογραφία εκείνη με το Μυστικό Δείπνο όπου ο Χριστός και οι μαθητές του σε μια ημικυκλική τράπεζα συμμετέχουν στο Πασχάλιο Δείπνο, όπου παραδόθηκε το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας

Ψηφιδωτό, Ο Χριστός με ανοικτό το Ευαγγέλιο

Η εικόνα που αναπαριστά το Χριστό με ανοικτό το Ευαγγέλιο βρίσκεται στο τύμπανο της πόρτας από το νάρθηκα στο ναό και ψηλότερα στους τέσσερις κύκλους εικονίζονται η Παναγία, ο Ιωάννης ο Πρόδρομος και δύο άγγελοι

Τοιχογραφία, Παντοκράτορας

Η τοιχογραφία με τον Παντοκράτορα βρίσκεται στον τρούλο του ναού Γύρω από το Χριστό υπάρχουν ο Ιωάννης ο Πρόδρομος, η Παναγία και τέσσερις άγγελοι.

Ο Νιπήρας στη βόρεια πλευρά του νάρθηκα. Ο Χριστός πλένει τα πόδια του Πέτρου και ύστερα των άλλων μαθητών του, για να τους διδάξει την ταπεινοφροσύνη. Ψηφιδωτό.

Ψηφιδωτό, ο Άγιος Λουκάς

Το παραπάνω ψηφιδωτό βρίσκεται στο δυτικό τύμπανο της βόρειας εισόδου του ναού και είναι ίσως από τα πιο αντιπροσωπευτικά και από εκείνα που μένουν χαραγμένα στη μνήμη του επισκέπτη (Π. Λαζαρίδη, *το μοναστήρι του Οσίου Λουκά, Αθήνα, (χ.χ.), σ. 20*

Ψηφιδωτό, η Σταύρωση

Η εικόνα της Σταύρωσης βρίσκεται στο νάρθηκα . Αριστερά από το Χριστό η Παναγία και δεξιά ο Ιωάννης ο μαθητής του Χριστού

Ψηφιδωτό, η Ανάσταση

Η παραπάνω εικόνα μας δείχνει την Ανάσταση του Κυρίου (ή την κάθοδο στον Άδη). Ο χριστός συντρίβει τις πύλες του Άδη και σηκώνει τον Αδάμ. (Π. Λαζαρίδη, *το μοναστήρι του Οσίου Λουκά*, Αθήνα, (χ.χ.), σ. 33)

Ψηφιδωτό, η Γέννηση του χριστού

Η Γέννηση του χριστού. Βρίσκεται στο ΝΑ ημιχώνιο. Στη μέση εικονίζεται η Παναγία με το Χριστό στη φάτνη. Δεξιά υπάρχει το λουτρό του βρέφους Ιησού και Ποιμένες. Αριστερά ο Ιωσήφ και οι Μάγοι. Επάνω από το σπήλαιο Άγγελοι. (Π. Λαζαρίδη, *το μοναστήρι του Οσίου Λουκά, Αθήνα, (χ.χ.), σ. 44*)

Ψηφιδωτό, η Υπαπαντή του Χριστού

Η Υπαπαντή του Χριστού. Δεξιά εικονίζεται ο Ιωσήφ και η Παναγία , με τον μικρό Χριστό. Αριστερά ο Δίκαιος Συμεών και η προφήτισσα Άννα. Βρίσκεται στο ΒΔ ημιχώριο

Το μαρμάρινο τέμπλο

Η παραπάνω εικόνα δείχνει το μαρμάρινο τέμπλο (εικονοστάσι) στο Ιερό του μεγάλου ναού. Οι δύο εικόνες της Παναγίας και του Χριστού είναι έργα του Μιχαήλ Δαμασκηνού και έχουν κλαπεί το 1980

***Εσωτερικό, κόγχη ιερού, Πλατυτέρα, Καθολικό
Μονής Οσίου Λουκά***

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C117/510/3330,13434/>

Ο Άγιος Λουκάς στο δυτικό τύμπανο της βόρειας εισόδου του ναού . Ψηφιδωτό .

ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΑΙ ΚΑΤΑΧΩΡΑΤΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΑΙ ΚΑΤΑΧΩΡΑΤΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΑΙ ΚΑΤΑΧΩΡΑΤΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΑΙ ΚΑΤΑΧΩΡΑΤΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΑΙ ΚΑΤΑΧΩΡΑΤΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΑΙ ΚΑΤΑΧΩΡΑΤΟΥ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

Ψηφιδωτό, η Βάπτιση

Η εικόνα της Βάπτισης του Κυρίου βρίσκεται στο ΝΔ ημιχώνιο. Αναπαριστά τη Βάπτιση του Χριστού, αριστερά υπάρχουν δύο άγγελοι, δεξιά ο Ιωάννης ο Βαπτιστής. Είναι ιδιαίτερη εικόνα και στο νερό υπάρχει η προσωποποίηση του Ιορδάνη

Ο Ιησούς του Ναυή . Συνομιλεί με τον Αρχάγγελλο Μιχαήλ που δεν φαίνεται . Ανατολικός τοίχος της βόρειας εισόδου του ναού . Ανήκει στον ζωγραφικό διάκοσμο της εξωτερικής πλευράς του δυτικού τοίχου της παλαιότερης εκκλησίας της Παναγίας. Τοιχογραφία

Ψηφιδωτό, ο προφήτης Δανιήλ

Η εικόνα με τον προφήτη Δανιήλ να βρίσκεται μέσα στο λάκκο με τα λιοντάρια βρίσκεται στο Διακονικό

ΤΕΛΟΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ